

'Biografie van de baarmoeder' door Marlies Bongers en Corien van Zweden

Het ingenieuze orgaan dat vaak niet begrepen wordt

Niet klagen, maar dragen. Met die boodschap zijn hele generaties vrouwen grootgebracht. Menstruatiepijn, overmatig bloedverlies, opvliegers, stemmingswisselingen: het hoort er nou eenmaal bij, dus tanden op elkaar en doorgaan. Gynaecoloog Marlies Bongers zag in haar spreekkamer de gevolgen van deze houding: patiëntes die soms jarenlang rondlopen met heftige klachten, terwijl er soms wel (niet altijd) iets aan te doen is. Om het taboe rondom vrouwelijke lichamelijke klachten te doorbreken, besloot ze samen met Corien van Zweden een boek te schrijven over de baarmoeder, *“dit bewierookte, verafschuwde en lang niet altijd begrepen orgaan.”*

Biografie van de baarmoeder begint met een uitgebreide anatomische beschrijving en de verschillende stadia die een baarmoeder in een vrouwenleven doormaakt, van puberteit tot menopauze. Ook is er aandacht voor de opvattingen over dit orgaan door de eeuwen heen, waarbij vooral het tweeslachtige beeld opvalt: de baarmoeder zou zowel leven brengend als bedreigend zijn. De filosoof Plato en de arts Hippocrates begrepen al dat de baarmoeder een rol speelde bij de

voortplanting, maar schreven ook veel kwalen en ziektes die een vrouw kon krijgen toe aan dit orgaan, waarin afvalstoffen en gif zich zouden hebben opgehoopt. Die ambivalentie is ook vandaag nog niet helemaal uit ons denken verdwenen. Het feit dat er nog nooit eerder een boek over de baarmoeder is verschenen, is misschien wel veelzeggend.

Het leeuwendeel van de 'biografie' behandelt allerlei medische aandoeningen die mensen met een baarmoeder zoal kunnen treffen, zoals endometriose, menstruatieklasten, verschillende zwangerschapscomplicaties en overgangsklasten. De auteurs beschrijven mogelijke symptomen en eventuele behandelopties, en doen dat in heldere, eenvoudige taal, waardoor het soms als een voorlichtingsfolder uit de wachtkamer van de huisarts leest. Toch stoort dat niet. Een belangrijk doel van de schrijfsters lijkt toch het informeren van de lezer(es), en in een tijd waarin influencers op sociale media allerlei onzin verkondigen over vrouwen en hormoon gerelateerde zaken, is dit boek dan ook een verademing.

Waar het wel enigszins wringt, is de onderliggende boodschap. De 'biografie' is overduidelijk óók een oproep aan vrouwen om hun klachten serieus te nemen, lees: naar de huisarts te gaan als ze zich zorgen maken. In een interview met de maaksters van de podcast *De menstruatiemeisjes* benadrukken de schrijfsters dat nogmaals.[1] Voor vrouwen voor wie praten over gynaecologische klachten nog steeds een taboe is, kan deze boodschap zeker iets betekenen. Helaas heeft die huisarts vaak niet heel veel in de aanbieding als het gaat om vrouwspecifieke klachten, zoals ze tegenwoordig genoemd worden. De anticonceptiepil bij menstruatieklasten en hormoontherapie bij opvliegers, en als dat niet werkt, is men snel uitgedokterd. Niet zelden is een bezoek aan de huisarts voor vrouwen zelfs het begin van een lange, soms eindeloze zoektocht naar verbetering van de klachten.

Dat is niet de schuld van die huisarts. Al jaren is bekend dat er relatief weinig wetenschappelijk onderzoek plaatsvindt naar medische klachten die vooral vrouwen treffen. In de jaren zeventig al vroegen vrouwelijke artsen en wetenschappers om meer aandacht voor de verschillen tussen mannen en vrouwen bij ziektes en lichamelijke aandoeningen. Hun oproep vond echter nauwelijks gehoor. Nog steeds worden vrouwenklachten gezien als vrouwenkwaaltjes die er nou eenmaal bij horen (hier is zelfs een term voor: de normalisatie van vrouwelijk leed), waardoor de urgentie voor nader onderzoek ontbreekt. Ter vergelijking: er is vijf keer zoveel geld beschikbaar voor onderzoek naar erectiestoornissen als naar het premenstrueel syndroom, terwijl 75 procent van de vrouwen last heeft van deze klachten, tegen 19 procent mannen met erectiestoornissen.[2] Een indirect gevolg van het gebrekkige onderzoek naar vrouwspecifieke aandoeningen, is dat 80 procent van de patiënten met onverklaarde lichamelijke klachten vrouw is.

Ook vooroordelen en stigmatisering leiden ertoe dat vrouwen minder goede zorg krijgen dan mannen. Lichamelijke klachten worden bij vrouwen worden vaker ten onrechte als psychisch bestempeld, waardoor deze patiëntes geen juiste diagnose krijgen (hier spelen artsen wel een rol). Nog steeds worden er vrouwen met overgangsklasten naar de psychiater gestuurd. Interessant is ook het onderzoek *The Gender Pain Gap* uit 2018, waar de auteurs van *Biografie van de baarmoeder* naar verwijzen, en waaruit blijkt dat artsen pijnklachten bij vrouwen minder serieus nemen dan bij mannelijke patiënten. Helaas verbinden de schrijfsters hier geen verdere conclusie aan, dus wat je als lezer(es) met deze informatie aan moet, wordt niet helemaal duidelijk.

De auteurs kaarten de achtergestelde positie van vrouwen in de gezondheidszorg wel degelijk aan, maar vermijden al te harde kritiek op de medische wereld zelf. Als verklaring voor het gebrekkige onderzoek naar overgangsklasten noemen ze bijvoorbeeld de recent toegenomen levensverwachting van vrouwen: voorheen werden vrouwen domweg niet oud genoeg om de in de overgang te komen. Dat klinkt logisch, maar dat verklaart natuurlijk niet waarom er ook weinig onderzoek wordt gedaan naar aandoeningen die juist vrouwen in de vruchtbare leeftijd treffen, zoals menstruatieklasten en endometriose. Bij die laatste aandoening duurt het in Nederland gemiddeld 7 jaar (!) voordat de diagnose wordt gesteld.

Het meest opvallende tegengeluid geluid komt vandaag ook niet vanuit de beroepsgroep, maar van vrouwen zelf. De eerder genoemde *Menstruatiemeisjes* maar ook de initiatiefneemsters van *Voices for Women* zijn exponenten van een groeiende beweging van vrouwen die de zwijgcultuur wil doorbreken en betere zorg voor vrouwen eist. In kranten, aan talkshow tafels en op sociale media is dankzij hen (en vele anderen) de gebrekkige aandacht voor vrouwspecifieke klachten inmiddels een onderwerp van gesprek - eindelijk. Laten we hopen dat er dit keer wel geluisterd wordt.

Recensie door Sandra Bessems, juni 2024

[1] Uit: *Boekenclub*, aflevering 43 van de podcastserie *De menstruatiemeisjes*.

[2] Uit: '*Medische klachten van vrouwen veel minder onderzocht dan die van mannen*', door Marga Akkerman, Soroptimist.nl, 19 april 2023.